

Manjine u demokratiji – Plan časa

Ciljevi učenika

- Diskusija o važnosti raznovrsnosti / raznolikosti u svakom demokratskom društvu.
- Osvrt na povezanost jezika i kulture i jezika i učenja.
- Istražiti tenzije između nacionalne kohezije i kulturnog identiteta manjinskih grupa.
- Ispitati kako demokratske države koje imaju različite nacionalne historije na slične probleme odgovaraju različitim rešenjima.
- Istražiti uticaj historije na specifičnu ravnotežu između vrednosti i pravne zaštite u različitim demokratskim društvima. Analizirati razloge za i protiv toga da vlade finansiraju osnovnoškolsko obrazovanje za decu iz manjinskih grupa na njihovom maternjem jeziku.
- Identifikovati oblasti slaganja i neslaganja sa drugim učenicima.
- Odlučiti, pojedinačno i kao grupa da li vlade treba da finansiraju osnovno obrazovanje za decu iz manjinskih grupa na njihovom maternjem jeziku; potkrepiti odluke dokazima i zdravim rasuđivanjem.
- Osvrnuti se na značaj promišljanja prilikom donošenja odluka u demokratiji.

Pitanje za promišljanje

Da li naša država treba da finansira osnovnoškolsko obrazovanje za decu iz manjinskih grupa na njihovom maternjem jeziku?

Materijal

- Tok časa
- Štampani prilog 1 – Vodič kroz promišljanje
- Štampani prilog 2 – Radni list za promišljanje
- Štampani prilog 3 - Osvrt polaznika na promišljanje
- Materijal za čitanje
- Odabrana bibliografija
- Pitanje za promišljanje sa argumentima
- (izborna opcija – koristiti u slučaju da učenici imaju poteškoća u iznalaženju argumenata, ili je vreme ograničeno)

Manjine u demokratiji – Materijal za čitanje

1 „Jezik je politika. Jezik je moć, „ kaže australijski profesor jezika Roly Sussex
2 (1999). „Morate se naći u situaciji da ste manjina da biste znali koliko znači imati sopstveni
3 jezik i šta znači kad neko zapreti da će Vam oduzeti pravo da ga koristite kad i gde god to
4 želite.“

5 Mnoge demokratske države imaju manjinsku populaciju koja govori jezikom
6 drugačijim od onog kojim govori većinska populacija. Na primer, Engleski je zvanični jezik
7 u Republici Irskoj, ali oko dva procenta populacije u Irskoj živi u oblastima koja priznaju
8 irski jezik (ponekad nazivan keltski) kao pretežan jezik građana u ovim oblastima. Još jedan
9 primer je manjinska populacija u severnoj Španiji koja koristi baskijski jezik, gde oko
10 600,000 do 700,000 ljudi, ili jedna četvrtina građana Baskije, govori tim jezikom umesto
11 španskim. Pitanja koja se tiču jezika - pogotovu kako se koristi - često podstiču konflikte
12 između različitih kulturnih, verskih, etničkih i rasnih zajednica u demokratskoj državi. Jezik,
13 sam po sebi, može biti moćan simbol političkog, kao i kulturnog identiteta. Kao ekstreman
14 primer, baskijski separatisti su izvršili terorističke napade u Španiji kako bi promovisali
15 autonomiju Baskije, za koju je izuzetno važna dominacija baskijskog jezika. Ponekad škole
16 postanu krizna tačka za konflikte vezane za jezik i identitet. Izazov sa kojim se mnoge
17 demokratske države susreću, jeste da li učenici koji dolaze iz manjinskih grupa treba da
18 pohađaju osnovno obrazovanje na svom jeziku ili na glavnom jeziku države.

19 **Višejezičnost i njen uticaj na obrazovanje**

20 U susretu sa decom iz manjinskih grupa koja ne govore jezik većine, demokratske
21 države moraju da odluče koji je najbolji način da ispune i građanske ciljeve školovanja i lične
22 potrebe deteta. Ono što komplikuje ovu odluku su razni istorijski događaji koji su doveli do
23 toga da region bude višejezičan. U nekim zemljama, kakva je, na primer, Švajcarska, različite
24 jezičke grupe postojale su vekovima. U cilju da pomogne učenicima da postanu učesnici
25 uspostavljenog višejezičnog društva, švajcarska Vlada zahteva od osnovnih škola da
26 pomognu svojim učenicima da govore i pišu na barem dva jezika. Ostale zemlje imaju
27 "jezičke škole" u kojim učenici i nastavnici razgovaraju isključivo koristeći jezik manjina
28 kako bi postakle dvojezičnost (tečno izražavanje u oba jezika, onim kojim govore manjine i
29 onim kojim govori većinska populacija). U Irskoj, na primer, u irskim jezičkim školama
30 *gaelscoileanna* ("Keltska škola") se obrazuje oko 35,000 učenika, koji žive u oblastima gde

31 preovladava engleski, tako da pričaju i keltski i engleski.

32 Druge zemlje su postale višejezične u bližoj prošlosti, usled dobrovoljnih, ili nasilnih
33 migracija manjinskih etničkih grupa. Neki od razloga za migraciju su ekonomske prirode
34 (ekonomske prilike, ili nedostatak istih), progon i/ili rat, itd. Kada se ljudi dosele u neku
35 novu zemlju, oni sa obično nasele sa ostalim ljudima iz svoje zemlje, tako da to često znači
36 da ne moraju da pričaju jezikom svoje nove zemlje. Međutim, škole često traže od učenika da
37 nastavu pohađaju na jeziku većine. Iz tog razloga, školama je ostalo da smisle kako da
38 obrazuju decu koja ne govore jezik većine.

39 U drugim zemljama, kao što je, recimo Republika Češka, ili različiti lokaliteti u
40 Sjedinjenim Američkim Državama (SAD), škole usvajaju dvojezične, ili programe
41 „stapanja“ dva jezika za sve učenike, tako da svi uče jezik većine i jezik manjine podjednako.
42 Na drugim mestima, škole često pristupaju podučavanju dece koja govore jezikom manjine
43 imajući na umu 1 od 2 cilja: (1) da na predavanjima/časovima koriste isti jezik za sve
44 učenike; ili (2) da dozvole učenicima da usvajaju školske predmete na svojim maternjim
45 jezicima. Ovi ciljevi rezultiraju različitim nastavnim programima, časovima, i/ili školama za
46 decu iz različitih jezičkih grupa.

47 Kada države nastoje da ispune prvi cilj, svi učenici obično pohađaju istu školu.
48 Ponekad, kao što je slučaj u SAD-u, škole nude specijalne časove koje učenici koji govore
49 manjinskim jezikom pohađaju, sa ciljem da im pomognu da bolje nauče engleski jezik. Ovi
50 specijalni časovi se katkad odvijaju na maternjem jeziku učenika, ali se često odvijaju i na
51 engleskom jeziku. Specijalni časovi za učenike engleskog jezika imaju za cilj da ih što brže
52 uvedu u učionice sa jezikom većine. Na sličan način, romski učenici u Češkoj pohađaju
53 škole gde ih podučavaju na češkom jeziku, a škole u Ukrajini podučavaju svoje učenike na
54 zvaničnom jeziku države, ukrajinskom, čak i u područjima sa stanovništvom koje pretežno
55 govori ruskim jezikom.

56 U drugim zemljama, pa čak i u određenim školskim oblastima u SAD-u, učenici
57 osnovnih škola koji pripadaju manjinskim grupama podučavaju se na svom maternjem
58 jeziku. U Azerbejdžanu, na primer, postoje odvojene (posebne škole) za one koji govore
59 Azeri i učenike koji govore nekim drugim jezikom. U Estoniji postoje odvojene škole za
60 učenike koji govore estonskim jezikom i učenike koji govore ruski. Ove škole nastoje da
61 postignu drugi cilj: da pomognu učenicima da školske predmete usvajaju na svojim
62 maternjim jezicima.

63 **Da li učenici osnovnih škola koji su pripadnici manjina treba da uče na svom**
64 **jeziku?**

65 Nacionalne, ili javne škole imaju mnogo funkcija u jednom demokratskom društvu. U
66 školama, učenici vrlo često dobijaju svoja prva intenzivna znanja o nacionalnoj istoriji,
67 ekonomiji, narodima i odnosima sa širim svetom. Škola je takođe vrlo često i mesto gde se
68 učenici po prvi put susreću sa ljudima koji dolaze iz tradicija koje se razlikuju od onih iz koji
69 potiču njihove porodice, ili susedi. Ove interakcije – u učionici, tokom užina, i na igralištu –
70 od ključnog su značaja za to na koji će način mladi ljudi razmišljati o sebi i o svom mestu u
71 društvu. Učenici osnovnih škola su naročito osetljivi po tom pitanju. Upravo zato, odrasli i
72 vršnjaci sa kojima se sreću u svojoj školi mogu itekako da utiču na oblikovanje njihovih
73 osećanja u vezi sa školovanjem i većinskim narodom. Ukoliko učenici imaju osećaj da su
74 prihvaćeni u učionici, smatraju da je škola važna i veruju da se njihov lični doprinos
75 vrednuje, onda je veća verovatnoća da će postati angažovani i aktivni učenici i građani.

76 Pobornici stava da učenici osnovnih škola koji su pripadnici manjinskog naroda treba
77 da uče na svom maternjem jeziku smatraju da jezik treba da bude sredstvo, a ne prepreka za
78 učenje. Kako je glavni cilj osnovnoškolskog obrazovanja da učenike podučiti osnovnim
79 veštinama koje su neophodne za akademska dostignuća, pobornici ovog stava kažu da
80 ukoliko se učenicima nižih razreda dozvoli da osnovne informacije i koncepte uče i usvajaju
81 na sopstvenom jeziku, to će ih bolje pripremiti za uspeh u kasnijim razredima i u širem
82 društvu. Oni takođe smatraju da učenici najbolje napreduju kada su motivisani da budu
83 odlični i kada školu vide kao mesto na kome su dobrodošli. Podučavati učenike pripadnike
84 manjinskih grupa na njihovom maternjem jeziku doprinosi izgrađivanju škole kao sigurnog
85 mesta. Pozitivna vezanost (privrženost) učenika školi podsticajno deluje na njih da nastave
86 svoje formalno obrazovanje.

87 Pobornici ovog stava, stoga, smatraju da je upotreba državnih fondova za podršku
88 osnovnoškolskog obrazovanja na jeziku kojim govore učenici pripadnici manjinskih grupa
89 pametna investicija. Učenici iz manjinskih grupa u većem procentu napuštaju školu od
90 učenika iz većinskih grupa, često usled osećanja neprihvaćenosti. Učenici koji napuste školu
91 pre njenog završetka zarađuju manje novca, češće upadaju u probleme sa zakonom, i na njih
92 se, stoga, odlivaju sredstva iz države. Iz ovih razloga, podučavanje ovih učenika na njihovom
93 jeziku predstavlja efikasan način da ih zadržimo u školi.

94 Pobornici ovakvog stava takođe navode da svi učenici/e imaju pravo na ostvarivanje
95 kulturnih prava koja su neophodna za njihovo dostojanstvo i lični razvoj. Jezik je
96 najosnovnije sredstvo za održavanje kulturnog identiteta; podučavanje učenika-pripadnika
97 manjinskih grupa u osnovnoj školi na njihovom jeziku pomaže ovim učenicima da zadrže
98 svoje kulturno nasleđe. Bez ikakve namere da povrede nacionalni identitet, oni koji se zalažu

99 za ovakav stav navode da stvaranje snažnog kulturnog identiteta među učenicima
100 pripadnicima manjina doprinosi kulturnom bogatstvu nacije kao celine.

101 Osobe koje se protive plaćanju školovanja dece iz manjinskih grupa na njihovom
102 maternjem jeziku smatraju da to nije dobar način upotrebe državnih fondova. Svi građani
103 treba da nauče jezik države i što pre učenici iz manjinskih grupa nauče da ga upotrebljavaju,
104 biće im bolje, a nacija će postajati jedinstvenija. Učenje jezika države je način da se njeni
105 stanovnici zbliže.

106 Protivnici stava da se učenici pripadnici manjina podučavaju na svom jeziku navode
107 da učenici u školi ne uče samo da čitaju, pišu i sabiraju. Škola je mesto gde oni uče o svojoj
108 nacionalnoj istoriji i kulturi, i državni jezik predstavlja suštinski deo ovog obrazovanja. Dok
109 je kulturna tradicija svake osobe veoma važna, mesto gde se ova tradicija uči je kuća, ili
110 dopuska škola finansirana iz privatnih fondova, a ne škola koja se finansira iz javnih
111 fondova.

112 Protivnici stava da se učenici pripadnici manjina podučavaju na svom jeziku takođe
113 navode kao argument da će podučavanje na jeziku većine dovesti do bolje integracije u
114 društvu i prihvatanja. Kada deca uče jezik države od malena, onda se svi učenici – pripadnici
115 većinskog i pripadnici manjinskog naroda - bolje zbližavaju kao prijatelji i sugrađani.
116 Suprotno od toga, podučavanje učenika pripadnika manjinskih grupa na njihovom jeziku ne
117 samo da ih izoluje od šireg društva, nego i stvara klicu potencijalnih nacionalnih nemira.

118 Pobornici stava da učenici osnovnih škola koji su pripadnici manjinskog naroda treba
119 da uče na svom maternjem jeziku smatraju da je zabrinutost oko toga da bi manjinske grupe
120 mogle da žive u izolaciji iz šireg društva preterana. Učenici iz manjinskih grupa imaju
121 konstantan podstrek da nauče i upotrebljavaju jezik većine, i većina sama dođe do nivoa
122 fluentnosti koji im je potreban da bi opstali i uspeli.

123 Podučavanje ovih učenika na njihovom maternjem jeziku od ranog uzrasta neće ih
124 sprečiti da se, kako odrastaju, integrišu u širu zajednicu.

125 Protivnici odgovaraju da odvojeno podučavanje nije ravnopravno. Podučavanje
126 osnovaca pripadnika manjinskih grupa na njihovom jeziku stvoriće dvojni školski sistem. S
127 obzirom na to da učenici iz manjinskih grupa često imaju manje ovlašćenja od učenika iz
128 većinske jezičke zajednice, učenici sa časova na jeziku većine dobiće više sredstava, veću
129 pažnju i bolje nastavnike od učenika sa časova na jeziku manjine. Rezultat ovoga je da će
130 učenici iz manjinskih grupa dobiti drugorazredno obrazovanje.

131 Protivnici navode da je školovanje na jeziku manjina dobronamerna, ali loše vođena
132 politika. Učenje jezika je lakše što je osoba mlađa. Samim tim, podučavanje osnovaca

133 pripadnika manjinskih grupa na njihovom maternjem jeziku odlaže njihovo odlično
134 poznavanje državnog jezika. Kao posledica ovoga, mnogi od njih ne dostignu nivo fluentnog
135 poznavanja jezika države, i konačno postanu marginalizovani građani drugog reda. Ironično
136 je da će politika koja je stvorena da bi pomogla ovim učenicima na kraju naškoditi njima i
137 njihovim šansama da postanu uspešni, produktivni građani.

138 Sloboda izražavanja na različite načine – kroz muziku, kulturu, ideje i jezik – je u
139 srcu demokratije. Takvo izražavanje od strane manjinskih grupa često je u neskladu sa
140 većinom. Izbalansirati potrebe i većinskih i manjinskih zajednica dostojanstveno i sa
141 poštovanjem predstavlja stalni izazov za svaku demokratiju.

Manjine u demokratiji – Odabrana bibliografija

“Basque Language,” The English Centre of International PEN,
<http://www.englishpen.org/writersintranslation/magazineofliteratureintranslation/basquecountry/basqueanuage/> .

Gorman, Anna and David Pierson. “Not at Home with English,” *Los Angeles Times*, September 13, 2007, <http://www.latimes.com/news/local/la-melanguage13sep13,0,2795081.story?coll=la-home-center>.

Kniesmeyer, J. and Daniel Cil. “Epilogue: Democracy and Minority Rights,” *Beyond the Pale: History of the Jews in Russia* (1995, in Russian and English), <http://www.friendspartners.org/partners/beyond-the-pale/index.html>.

“Moldova schools resist threats,” *BBC News*, Tuesday, 7 September, 2004,
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3631436.stm>.

Moore, Patrick. “Yugoslavia: Analyst Assess Present Crisis in Light of the Past,” Radio Free Europe/RadioLiberty, April 2, 1999,
<http://www.rferl.org/nca/features/1999/04/F.RU.990402122750.html>.

“Official Languages Act,” (1985, c. 31 (4th Supp.)), Canadian Parliament,
<http://laws.justice.gc.ca/en/O-3.01/>.

Pachiotto, Carla. “Language Policy, Indigenous Languages and the Village School: A Study of Bilingual Education for the Tarahumara of Northern Mexico,” *Journal of Bilingual Education And Bilingualism*, Vol. 7, No. 6, 2004, pp. 529-548, <http://www.multilingualmatters.net/beb/007/0529/beb0070529.pdf>.

Robeyns, Ingrid. “The Ingredients of the Belgian Cocktail,” *Crooked Timber* (blog), September 19, 2007, <http://crookedtimber.org/2007/09/19/the-ingredients-of-the-belgian-cocktail/>.

Sciolino, Elaine. “Calls for a Breakup Grow Ever Louder in Belgium,” *New York Times*, September 21, 2007,
http://www.nytimes.com/2007/09/21/world/europe/21belgium.html?_r=1&oref=slogin.

“Switzerland – Educational System—Overview,”
<http://education.stateuniversity.com/pages/1472/Switzerland-EDUCATIONAL-SYSTEMOVERVIEW.html> (accessed February 2008).

Sussex, Roly, “The Languages of Kosovo,” *Lingua Franca*, Radio National (Australia), July 31, 1999, <http://www.abc.net.au/rn/arts/ling/stories/s47125.htm>.

“Universal Declaration of Human Rights,” Article 22, <http://www.un.org/Overview/rights.html>.

Van Parijs, Philippe. “Europe’s Three Language Problems,” prepared for *Multilingualism in Law and Politics*, R. Bellamy, D. Castiglione & C. Longman eds.,(c. 2003),
<http://www.law.nyu.edu/clppt/program2003/readings/vanparijs.pdf>.

“What is an Irish-medium School?” Gaelscoileanna Teo,
http://www.gaelscoileanna.ie/index.php?page=contact_details&lang=en

Manjine u demokratiji – Pitanje za promišljanje sa argumentima

Pitanje za promišljanje

Da li naša država treba da finansira osnovnoškolsko obrazovanje za decu iz manjinskih grupa na njihovom maternjem jeziku?

DA - Argumenti u prilog pitanju za promišljanje

1. Jezik treba da je sredstvo, a ne prepreka, za učenje. Glavni cilj osnovnoškolskog obrazovanja je da učenike poduči osnovnim veštinama koje su neophodne za akademska dostignuća. Ukoliko se učenicima nižih razreda omogući da osnovne informacije i koncepte uče i usvajaju na sopstvenom jeziku, to će ih bolje pripremiti za uspeh u kasnijim razredima i u širem društvu.
2. Jezik je najosnovnije sredstvo za održavanje kulturnog identiteta. Podučavanje učenika pripadnika manjinskih grupa u osnovnoj školi na njihovom jeziku pomaže ovoj deci da zadrže svoje kulturno nasleđe, doprinosi ličnom razvoju učenika, kao i kulturnom bogatstvu nacije kao celine.
3. Učenici bivaju uspešni na akademskom planu kada su motivisani da napreduju i kada školu doživljavaju kao mesto na kome su dobrodošli. Podučavanje učenika pripadnika manjinskih grupa u osnovnoj školi na njihovom jeziku pruža im „sigurnu luku“ u kojoj mogu da razviju pozitivnu privrženost školi i povećava njihove šanse da će nastaviti školovanje.
4. Finansiranje osnovnoškolskog obrazovanja na jeziku kojim govore učenici pripadnici manjinskih grupa predstavlja pametnu investiciju. Učenici iz manjinskih grupa u većem procentu napuštaju školu od učenika iz većinskih grupa, često usled osećanja neprihvaćenosti. Učenici koji napuste školu pre njenog završetka u finansijskom smislu manje doprinose ekonomiji i češće upadaju u probleme sa zakonom od učenika koji ostanu u školi.
5. Briga oko toga da bi manjinske grupe mogle da budu izolovane iz šireg društva je preterana. Učenici iz manjinskih grupa imaju konstantan podstrek da nauče i upotrebljavaju jezik većine, i najveći broj njih dođe do nivoa znanja koji im je potreban da bi opstali i uspeli. Podučavanje ovih učenika na njihovom maternjem jeziku od ranog uzrasta neće ih sprečiti da se, kako odrastaju, integrišu u širu zajednicu.

Manjine u demokratiji – Pitanje za promišljanje sa argumentima

Pitanje za promišljanje

Da li naša država treba da finansira osnovnoškolsko obrazovanje za decu iz manjinskih grupa na njihovom maternjem jeziku?

NE - Argumenti protiv pitanja za promišljanje

1. Želja da se učenici osnovnih škola, koji su pripadnici manjinskih grupa obrazuju na svom jeziku je dobronamerna, ali loše vođena. Učenje jezika je lakše što je osoba mlađa. Podučavanje osnovaca, pripadnika manjinskih grupa na njihovom maternjem jeziku odlaže njihovo odlično poznavanje nacionalnog jezika. Kao posledica ovoga, mnogi od njih ne dostignu nivo dobrog znanja državnog jezika, i konačno postanu marginalizovani građani drugog reda.
2. Plaćanje osnovnoškolskog obrazovanja dece iz manjinskih grupa na njihovom maternjem jeziku nije dobar način upotrebe državnih fondova. Svi građani treba da nauče jezik države, i što pre učenici iz manjinskih grupa nauče da ga upotrebljavaju, to će im biti bolje.
3. Tečno znanje državnog jezika dovešće do većeg prihvatanja učenika pripadnika manjinskih grupa i nacionalnog jedinstva. Kada deca uče jezik države od malena, onda se svi – i pripadnici većinskog i pripadnici manjinskog naroda - bolje zbližavaju kao prijatelji i sugrađani. Suprotno tome - podučavanje učenika pripadnika manjinskih grupa na njihovom jeziku ne samo da ih izoluje od šireg društva, već i deli naciju.
4. Učenici u školi ne uče samo da čitaju, pišu i sabiraju. Škola je mesto gde oni uče o svojoj nacionalnoj istoriji i kulturi. Državni jezik predstavlja suštinski deo ovog obrazovanja. Mesto gde se uči o sopstvenoj, ličnoj kulturi i tradicijama je kuća, a ne škola.
5. Odvojeno nije ravnopravno. Podučavanje osnovaca, pripadnika manjinskih grupa, na njihovom jeziku stvorice dvojni školski sistem. S obzirom na to da učenici iz manjinskih grupa često imaju manje ovlašćenja od učenika iz većinske jezičke zajednice, učenici sa časova na jeziku većine dobiće više sredstava, veću pažnju i bolje nastavnike od učenika sa časova na jeziku manjine. Rezultat ovoga je da će učenici iz manjinskih grupa dobiti drugorazredno obrazovanje.